

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در

گروه هشت کشور در حال توسعه (گروه دی-۸)

(اعاده شده از شورای محترم نگهبان)

مختصراً ضمن صحن علنی

مقدمه

علیرغم آزادسازی‌های تجاری و جهانی شدن اقتصاد که دو مشخصه اصلی نظام تجارت جهانی در عصر حاضر به شمار می‌روند، اما از اهمیت رویکرد به بلوک‌ها، تشکله‌ها و ترتیبات اقتصادی و تجاری بین کشورها کاسته نشده است. انگیزه‌هایی همچون افزایش تجارت، نیل به منافع رفاهی، همکاری‌های متقابل در زمینه‌های تجاری، اقتصادی و رشد اقتصادی، افزایش قدرت چانه‌زنی در مسائل سیاسی، اقتصادی و تجاری با کشورها و گروه‌های فرامنطقه‌ای، تأمین ملاحظات امنیتی و سیاسی و انجام همکاری‌ها در زمینه‌های رشد و توسعه و اعتلای سرمایه‌گذاری از جمله عوامل روی آوردن به این‌گونه همکاری‌های گروهی هستند.

گروه هشت کشور در حال توسعه یکی از این تشکلهاست که هم به لحاظ سیاسی و هم از نظر اقتصادی دارای اهمیت ویژه‌ای است. علاوه بر نقش مهم و ارزنده‌ای که گروه هشت می‌تواند در راستای مسائل اقتصادی داشته باشد، این گروه در عین حال می‌تواند برای اعتلای همکاری‌های سیاسی فی‌مابین اعضای خود کارساز باشد.

گروه دی-۸ یا گروه هشت کشور مسلمان در حال توسعه که اندونزی، ایران، بنگلادش، پاکستان، ترکیه، مالزی، مصر و نیجریه در آن عضویت دارند، از جمله پیمان‌های منطقه‌ای است که به منظور ایجاد روابط مستحکم اقتصادی بین کشورهای در حال توسعه اسلامی و تقویت نفوذ این کشورها در بازارهای جهانی و برقراری گفتگو با کشورهای صنعتی تشکیل شده است.

نخستین اجلاس سران دی-۸ در خردادماه ۱۳۷۶ در شهر استانبول ترکیه برگزار شد، البته این گروه حدود یک سال قبل از این تاریخ فعالیت‌های مقدماتی خود را آغاز کرده بود. در بیانیه منتشر شده در اولین اجلاس سران اهداف اصلی دی-۸، چگونگی همکاری و همفکری اعضای گروه، ایجاد امکان عضویت سایر کشورهای در حال توسعه، برقراری رابطه با سایر سازمان‌های بین‌المللی به‌ویژه سازمان کنفرانس اسلامی و نحوه انتصاب مدیر اجرایی آن به تصویب رسید. چنانچه از این اعلامیه برمی‌آید اهداف اصلی گروه دی-۸ توسعه اقتصادی، اجتماعی، تقویت موقعیت کشورهای در حال توسعه در اقتصاد جهانی، ایجاد تنوع و موقعیت‌های جدید در روابط بازرگانی تقویت حضور در تصمیم‌سازی در سطح بین‌المللی و ارتقای سطح زندگی مردم در کشورهای عضو خواهد بود.

مهمترین نکته مثبت در مورد گروه دی-۸ هدف از تشکیل آن است. نگاهی به تاریخچه فعالیت سازمان‌های منطقه‌ای نشان می‌دهد که این سازمان‌ها معمولاً با دو هدف تشکیل شده‌اند، اهداف ایدئولوژیک در یکسو و اهداف سیاسی، نظامی، اقتصادی و امنیتی در سوی دیگر. تاریخ نشان می‌دهد آن دسته از سازمان‌های منطقه‌ای که با اهداف صرف ایدئولوژیک تأسیس شده‌اند، در دستیابی به اهداف خود چندان موفقیتی کسب نکرده‌اند.^۱ اما گروه دی-۸ علاوه بر اهداف ایدئولوژیک مسائل اقتصادی را نیز مورد توجه قرار داده‌اند.

۱. «کارل دویچ» نظریه‌پرداز سیاسی عوامل زیر را برای ایجاد همگرایی در یک منطقه لازم می‌داند، مسلماً وجود این عوامل برای ایجاد یک پیمان موفق منطقه‌ای نیز ضروری است. این عوامل عبارتند از وجود نوعی طرز زندگی مشترک در همه کشورهای منطقه، نبود تخاصم و تعارض در باورها، فرهنگ‌ها، ارزش‌ها و مذهب و سنت این کشورها، وابستگی و منافع متقابل اقتصادی کشورهای عضو، وجود حداقلی از توانایی‌های سیاسی و اداری، تشابه نخبگان سیاسی آن کشورها و وجود عقلانیت در آنان و همچنین وجود حداقلی از شبکه‌های ارتباطی و مبادلاتی شامل شبکه‌های بزرگراه‌ها، قطار و هواپیما، گمرک و ...

ایرادات شورای نگهبان

۱. ایراد اول شورای نگهبان به بحث پرداخت کمک براساس اساسنامه مرکز می‌پردازد. شورا بیان می‌دارد که پرداخت کمک در هر مورد باید مطابق اصل هشتادم قانون اساسی به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد و متن ماده واحده از این جهت مغایر اصل مذکور است. بر این اساس کمیسیون محترم نسبت به حذف عبارت «و یا کمک» اقدام کرد.

۲. ایراد دیگر شورای محترم نگهبان ضرورت تصویب اساسنامه یا سند مؤسس در مجلس محترم و ارائه اسنادی است که حاکی از تصویب سند فوق‌الذکر باشد، است. متن سند مؤسس مذکور بر این اساس توسط دولت ارائه شد و به تصویب کمیسیون رسید. بر این اساس با توجه به اینکه متن اساسنامه قبل از این به تصویب مجلس شورای اسلامی نرسیده است و بر همین اساس شورای محترم نگهبان نیز اظهارنظر درخصوص آن را پس از تصویب متن توسط مجلس امکانپذیر می‌داند، لازم است ایرادات دیگر متن اساسنامه توسط مجلس بررسی و رفع گردد. موارد زیر ایراداتی هستند که باید رفع شوند:

الف) در بند «۵» این اعلامیه شورای سران هشت کشور موافقت در زمینه اولویت ۶ طرح را مطرح کرده‌اند، اما این وضعیت مسائل قابل توجهی را از حیث رعایت اصل هفتاد و هفتم قانون اساسی ایجاد می‌کند، از جمله اینکه این ۶ طرح، چه مواردی را دربر می‌گیرند و چه تعهداتی برای کشورهای عضو از جمله جمهوری اسلامی ایران به همراه دارند؟

ب) با توجه به اصل هفتاد و هفتم قانون اساسی، لازم است سند شورا درخصوص ساختار و عملکرد دی-۸ که در بند «۱۰» این بیانیه به آن اشاره شد به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد. لذا ارائه این سند نیز لازم است.

ج) در بند «۱۲» به اشتباه سال ۱۹۹۸ میلادی (۱۳۷۵ شمسی)، به صورت ۱۹۸۸ میلادی (شمسی ۱۳۶۷) تایپ شده است که باید اصلاح شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به جایگاه کشورهای دی-۸ در نظم بین‌المللی موجود و این واقعیت که دی-۸ تنها سازمانی اقتصادی نیست، بلکه منعکس‌کننده نظرات کشورهای درحال توسعه در برابر کشورهای غربی هستند، و با در نظر گرفتن جایگاه جمهوری اسلامی ایران در میان کشورهای درحال توسعه لازم است مجلس شورای اسلامی پس از رفع ایرادات فوق‌الذکر عضویت ایران در این سازمان را به تصویب برساند.